

Riksantikvaren v/ Jorid Martinsen

Vår dato: 03.06.2024
Deres dato: 03.06.2024
Vår referanse: Jorid Martinsen/RA
Deres referanse: Tor Svarva/ NHO

«Høring Riksantikvarens håndverksstrategi»

-NHO Service og Handel v/Bransjeforeningen Handel-

Bransjeforeningen Handel, i Landsforeningen NHO Service og Handel, organiserer ca 1800 bedrifter innenfor retail, varehandel og håndverk i Norge. Disse representerer hele bredden fra små håndverksbedrifter til store konsern. Bransjeforeningen har sin historiske bakgrunn i de mindre håndverksfagene, og de utgjør også i dag en viktig og stolt del av vår medlemsmasse. NHO Service og Handel har også på 3 året ledervervet i Faglig råd for håndverk, design og produktutvikling sitter nært på tradisjonsfagene innen håndverk. I dette faglige rådet sitter også representanter for de Samiske håndverksfagene (Duodji).

Bransjeforeningen Handel vil fremheve i dette høringsutkastet de viktigste utfordringene og mulighetene knyttet til Riksantikvarens håndverkstrategi, særlig med hensyn til rekruttering, utdanning, økonomiske barrierer, synlighet og markedstilgang for tradisjonshåndverkere.

En sentral utfordring er mangel på spesialisering og geografiske barrierer som hindrer elever i distriktene fra å delta i relevante utdanningsprogrammer. Små bedrifter møter også økonomiske hindringer som lange behandlingstider for tilskudd og begrensede ressurser for investering i verktøy og opplæring. I tillegg er synligheten for håndverksbedrifter ofte lav, og mange mangler markedskunnskap og bestillerkompetanse.

Vi foreslår flere løsninger for å adressere disse utfordringene. Dette inkluderer utvidede utdanningstilbud og økt søkelys på praktisk læring, økonomiske insentiver som skattefradrag og tilpassede støtteordninger, samt forbedret markedstilgang gjennom sertifiseringsordninger og økt markedsføring. Videre anbefaler vi bedre samarbeid og nettverksbygging mellom utdanningsinstitusjoner, kulturvernorganisasjoner og håndverksbedrifter, samt opprettelse av regionale kompetansesentre.

Små håndverksbedrifter spiller en viktig rolle i å bevare tradisjonelle håndverksteknikker og bidra til lokal økonomisk utvikling. For å støtte disse bedriftene, foreslår vi konkrete tiltak som tilpassede tilskuddsordninger, utvikling av læreplaner, nasjonale og regionale kampanjer, og sertifiseringsordninger for håndverkere som arbeider med kulturminner.

Bransjeforeningen vil også vektlegge behovet for økt bevissthet og engasjement fra Fylkeskommunene for å fremme tradisjonshåndverksfagene, da nedgang i søkertall til håndverksutdanninger påvirker kulturmiljøforvaltningen negativt. For at Riksantikvarens håndverkstrategi skal lykkes, er det avgjørende at Fylkeskommunene tar en aktiv rolle i å sikre gode utdanningsmuligheter og støtte for tradisjonshåndverksfagene. Dette krever økt bevissthet og strategisk handling på flere nivåer, inkludert bedre utdanningstilbud, økt kunnskap blant rådgivere, og tett samarbeid med departement og myndigheter.

Tradisjonshåndverk sine utfordringer:

1) Rekruttering og utdanning:

Mangel på spesialisering: Det er en betydelig mangel på håndverkere med spesialisering i tradisjonelle håndverksteknikker, spesielt i distriktene. Videregående opplæring og lærlingordninger utnyttes ikke godt nok for å rekruttere til disse fagene, og det er få elever som velger tradisjonshåndverksfag.

Geografiske barrierer: Mange utdanningsinstitusjoner som tilbyr spesialisering i tradisjonshåndverk er geografisk sentralisert, noe som gjør det vanskelig for elever fra distriktene å delta. Dette fører til underrepresentasjon av håndverkere i rurale områder der behovet for bevaring av kulturminner ofte er størst.

Begrenset opplæringskapasitet: Utdanningsprogrammer og læreplaner i tradisjonshåndverk er ofte begrenset i kapasitet, noe som gjør det vanskelig å imøtekomme etterspørselen etter kvalifiserte håndverkere. Dette påvirker rekrutteringen negativt og fører til en aldrende arbeidsstyrke innen disse fagene.

2) Økonomiske barrierer:

Finansielle utfordringer: Mindre håndverksbedrifter opplever økonomiske utfordringer når de påtar seg oppdrag som krever offentlig tilskudd. Lange behandlingstider og administrative byrder gjør det vanskelig for små bedrifter å opprettholde økonomisk stabilitet mens de venter på utbetalinger.

Ressursmangel: Mindre bedrifter har ofte begrenset tilgang til økonomiske ressurser, noe som gjør det utfordrende å investere i nødvendige verktøy, opplæring og markedsføring. Dette fører til at mange små bedrifter sliter med å opprettholde konkurransevnen og kvaliteten på arbeidet de utfører.

3)Synlighet og markedstilgang:

Manglende markedskunnskap: Mange små håndverksbedrifter er ikke klar over mulighetene som ligger i markedet for antikvarisk istandsetting. Dette resulterer i at de går glipp av mulige oppdrag som kunne ha sikret økonomisk vekst og faglig utvikling.

Bestillerkompetanse: Det er utfordringer knyttet til bestillerkompetanse blant eiere og forvaltere av kulturminner. Mange er ikke klar over hvilke kvalifikasjoner og ferdigheter som kreves for å utføre antikvarisk istandsetting, noe som kan føre til at oppdrag ikke går til bedrifter med riktig kompetanse. Herunder vil vi spesielt nevne viktigheten av kompetanse og kunnskap om aktørene og bransjen hos ansvarlige innenfor offentlige anskaffelser/offentlig sektor.

Tradisjonshåndverk sine muligheter:

1)Styrket utdanning og opplæring:

Utvidede utdanningstilbud: Ved å utvikle og utvide relevante utdannings- og opplæringstilbud, inkludert nasjonale linjer for verneverdige tradisjonshåndverksfag og forbedret tilgang til læreplaner, kan rekrutteringen til disse fagene økes. Dette kan inkludere opprettelse av flere landslinjer og spesialiserte kurs ved fagskoler og universiteter.

Praktisk læring: Økt fokus på praktisk læring gjennom samarbeid med museer, kulturinstitusjoner og verneorganisasjoner kan gi elever og lærlinger verdifull erfaring. Dette kan også inkludere bruk av digitale læringsplattformer for å gjøre utdanning mer tilgjengelig.

Landslinjer for tradisjonshåndverk: Innføring av landslinjer for tradisjonshåndverk i videregående skole kan sikre en mer lik geografisk fordeling av utdanningstilbudene og gjøre det lettere for elever fra hele landet å få tilgang til spesialisert utdanning.

2) Økonomiske insentiver og støtteordninger:

Tilpassede støtteordninger: Det bør vurderes å tilpasse offentlige virkemidler slik at de i større grad støtter små bedrifter. Dette kan inkludere raskere utbetalinger av tilskudd, mindre byråkrati og økt lærlingtilskudd for å gjøre det mer attraktivt for bedrifter å ta inn lærlinger i tradisjonshåndverk.

Økonomiske insentiver: Innføring av økonomiske insentiver som skattefradrag, stipender og subsidier kan hjelpe små bedrifter med å overvinne økonomiske barrierer. Disse insentivene kan også oppmuntre til investering i opplæring og verktøy som er nødvendig for å utføre spesialisert arbeid.

Tilskudd til opplæring og videreutdanning: Økte tilskudd til opplæring og videreutdanning kan sikre at etablerte håndverkere får muligheten til å oppdatere og utvide sin kompetanse. Dette kan inkludere økonomisk støtte til kursavgifter og kompensasjon for tapt arbeidsinntekt under opplæring.

3) Bedre kobling mellom marked og bedrifter:

Sertifiseringsordninger: For å styrke koblingen mellom markedet og håndverksbedriftene, bør det utvikles systemer som gjør det enklere for eiere og forvaltere av kulturminner å finne og velge bedrifter med riktig kompetanse. Dette kan inkludere sertifiseringsordninger og oppdaterte registre over kvalifiserte håndverkere og bedrifter.

Markedsføring og synlighet: Økt markedsføring av tradisjonshåndverk og mulighetene innen antikvarisk istandsetting kan bidra til økt synlighet for mindre håndverksbedrifter. Dette kan inkludere nasjonale og regionale kampanjer, samt deltakelse på messer og utstillinger.

Opprettelse av digitale plattformer: Digitale plattformer kan brukes for å koble sammen håndverksbedrifter med potensielle kunder og prosjekter. Disse plattformene kan fungere som markedsplasser hvor håndverkere kan vise frem sine ferdigheter og prosjekter, og hvor kunder kan finne kvalifiserte håndverkere til sine oppdrag.

4) Bedre samarbeid og nettverksbygging:

Samarbeid med utdanningsinstitusjoner: Styrking av samarbeid mellom håndverksbedrifter, utdanningsinstitusjoner og kulturvernorganisasjoner kan bidra til bedre opplæringsmuligheter og økt rekruttering. Dette kan inkludere praksisplasser, mentorordninger og felles forskningsprosjekter.

Nettverksbygging: Etablering av nettverk og fagfora for tradisjonshåndverkere kan bidra til kunnskapsdeling og faglig utvikling. Dette kan også inkludere digitale plattformer for

nettverksbygging og erfaringsutveksling. Slike nettverk kan gi håndverkere mulighet til å dele erfaringer, diskutere utfordringer og finne løsninger sammen.

Regionale kompetansesentre: Opprettelse av regionale kompetansesentre for tradisjonshåndverk kan fungere som knutepunkter for utdanning, opplæring og forskning. Disse sentrene kan tilby kurs, workshops og seminarer, samt fungere som møteplasser for håndverkere, forskere og utdanningsinstitusjoner.

5) Forskning og innovasjon:

Erfaringsbasert forskning: Økt satsing på erfaringsbasert forskning kan bidra til å utvikle nye metoder og teknikker innen tradisjonshåndverk. Dette kan inkludere samarbeid med forskningsinstitusjoner og bruk av håndverksbasert forskning i praksisprosjekter.

Innovasjon i tradisjonshåndverk: Fremme innovasjon innen tradisjonshåndverk ved å integrere moderne teknologi og materialer. Dette kan bidra til å øke effektiviteten og kvaliteten på arbeidet samtidig som tradisjonelle teknikker og metoder bevares.

Internasjonalt samarbeid: Etablering av samarbeid med internasjonale institusjoner og nettverk kan bidra til kunnskapsutveksling og oppdatering på nye teknikker og materialer innen tradisjonshåndverk. Dette kan også inkludere utvekslingsprogrammer for håndverkere og forskere

De mindre håndverksbedriftenes rolle i Riksantikvarens håndverkstrategi:

1) Lokalkunnskap og tilpasning:

Mindre håndverksbedrifter har ofte dyp lokalkunnskap og forstår de spesifikke behovene og utfordringene i sine områder. Dette gjør dem i stand til å tilpasse sine teknikker og metoder til lokale forhold og materialer, noe som er avgjørende for autentisk bevaring av kulturminner.

Disse bedriftene er også fleksible og kan raskt tilpasse seg nye krav og oppdrag, noe som er viktig i en sektor der hvert prosjekt kan ha unike utfordringer og behov.

2)Opprettholdelse av tradisjoner:

Små håndverksbedrifter spiller en nøkkelrolle i å opprettholde og videreføre tradisjonelle håndverksteknikker som ellers kan gå tapt. Disse bedriftene fungerer som verktøy for immateriell kulturarv, og deres arbeid bidrar til å holde kunnskap og ferdigheter levende for fremtidige generasjoner.

Gjennom lærlingordninger og praktisk opplæring kan disse bedriftene overføre sin kunnskap til yngre generasjoner, noe som sikrer kontinuitet og videreføring av tradisjonshåndverk.

3)Faglig ekspertise og spesialisering:

Mindre håndverksbedrifter har ofte spesialisert seg på bestemte teknikker eller materialer, noe som gir dem høy faglig ekspertise. Dette gjør dem spesielt egnet til å utføre komplekse restaureringsprosjekter som krever presis kunnskap og ferdigheter.

Spesialisering i tradisjonelle teknikker og materialer gjør også at disse bedriftene kan levere arbeid av høy kvalitet som er tro mot de opprinnelige byggeteknikkene og stilene.

4)Lokal økonomisk utvikling:

Støtte til små håndverksbedrifter kan bidra til lokal økonomisk utvikling ved å skape arbeidsplasser og opprettholde økonomisk aktivitet i lokalsamfunn. Dette er spesielt viktig i distriktene, hvor slike bedrifter kan være en betydelig økonomisk driver.

Ved å investere i og støtte små håndverksbedrifter, kan man også styrke den lokale økonomien og sikre at kunnskap og ferdigheter blir i området, noe som bidrar til å bygge bærekraftige lokalsamfunn.

Konkrete tiltak for å støtte små håndverksbedrifter:

1)Finansiering og økonomisk støtte:

Tilskuddsordninger: Utvikle og tilpasse tilskuddsordninger som er spesifikt rettet mot små håndverksbedrifter, med fokus på å redusere byråkrati og sikre raskere utbetalinger.

Skatteinsentiver: Innføre skattefradrag og andre økonomiske insentiver for små bedrifter som investerer i opplæring, verktøy og teknologi for å forbedre sine ferdigheter og tjenester.

Subsidier: Gi direkte subsidier for spesifikke prosjekter som involverer restaurering og bevaring av kulturminner, noe som kan bidra til å dekke de ekstra kostnadene som ofte er forbundet med dette arbeidet.

2) Opplæring og utdanning:

Utvikling av læreplaner: Øke antallet læreplaner tilgjengelig i tradisjonshåndverksfag, spesielt i distriktene, og sikre at disse plassene er tilpasset behovene til små bedrifter.

Praktiske kurs og workshops: Tilby flere praktiske kurs og workshops gjennom samarbeid med museer, kulturinstitusjoner og fagforeninger for å gi håndverkere mulighet til å lære og videreutvikle sine ferdigheter.

Digital opplæring: Utvikle digitale opplæringsplattformer som gjør det mulig for håndverkere å få tilgang til spesialisert kunnskap og opplæring uavhengig av geografisk plassering.

3) Markedsføring og synlighet:

Nasjonale og regionale kampanjer: Organiser kampanjer som fremmer verdien av tradisjonshåndverk og de unike ferdighetene til små håndverksbedrifter.

Deltakelse i messer og utstillinger: Støtte små bedrifter i å delta på messer, utstillinger og andre arrangementer hvor de kan vise frem sitt arbeid og knytte kontakter med potensielle kunder og samarbeidspartnere.

Digitale markedsføringsstrategier: Utvikle og implementere digitale markedsføringsstrategier som gjør det lettere for små bedrifter å nå ut til et bredere publikum gjennom sosiale medier, nettsider og digitale markedsplaner.

4) Sertifisering og kvalitetskontroll:

Utvikling av sertifiseringsordninger: Innføre sertifiseringsordninger for håndverkere som arbeider med kulturminner, for å sikre at de har den nødvendige kompetansen og kan levere arbeid av høy kvalitet.

Oppdaterte registre: Opprette og vedlikeholde oppdaterte registre over sertifiserte håndverkere og bedrifter, slik at eiere og forvaltere av kulturminner enkelt kan finne kvalifiserte fagfolk til sine prosjekter.

5) Samarbeid og nettverksbygging:

Etablering av nettverk: Stimulere etablering av nettverk og fagfora for tradisjonshåndverkere, hvor de kan dele kunnskap, erfaringer og ressurser.

Regionale kompetansesentre: Opprette regionale kompetansesentre som fungerer som knutepunkter for utdanning, opplæring og forskning, og som kan tilby kurs, workshops og seminarer for håndverkere.

Internasjonalt samarbeid: Fremme internasjonalt samarbeid gjennom utvekslingsprogrammer, felles prosjekter og deling av beste praksis, noe som kan bidra til å styrke kompetansen og innovasjonen innen tradisjonshåndverk.

Behovet for økt bevissthet og strategi fra Fylkeskommunene for å løfte tradisjonsfagene:

Riksantikvarens håndverkstrategi understreker at tilgang på gode utdanningsmuligheter og lærebedrifter innenfor håndverksfag har direkte konsekvenser for ivaretagelse av kulturminner og kulturmiljø. Det påpekes også at nedgang i søkertall til håndverksutdanninger påvirker kulturmiljøforvaltningen negativt. En vesentlig faktor som ikke er tilstrekkelig adressert i strategien, er Fylkeskommunenes rolle i dette. Utdanningslinjer i videregående skoler som inneholder tradisjonsfag (HDP fagene), legges ned i over hele landet. Dette skjer til tross for at Riksantikvaren etterlyser disse fagene i sin håndverksstrategi. Vi i Bransjeforeningen Handel etterlyser en økt bevissthet og strategi fra Fylkeskommunene for å løfte fram disse fagene og øke søkertallene til disse utdanningene.

For at Riksantikvarens håndverkstrategi skal lykkes, er det avgjørende at Fylkeskommunene tar en aktiv rolle i å fremme og styrke tradisjonshåndverksfagene. Dette krever økt bevissthet og strategi på flere nivåer, inkludert bedre utdanningstilbud, økt kunnskap blant rådgivere, og tett samarbeid med departement og myndigheter.

Mvh

Tor Svarva

Fagsjef

Bransjeforeningen Handel / NHO Service og Handel

